

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ НАРОДОЗНАВСТВА

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор Інституту народознавства
Національної академії наук України

акад. С.П. Павлюк

“4” вересня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НАРОДНА РЕЛІГІЙНІСТЬ УКРАЇНЦІВ

рівень освіти	<u>третій (освітньо-науковий) рівень</u>
галузь знань	<u>03 Гуманітарні науки</u> <i>(шифр і назва галузі знань)</i>
напрямок підготовки	<u>доктор філософії</u>
спеціальність	<u>032 – історія та археологія</u> <i>(шифр і назва спеціальності)</i>
вид дисципліни	<u>за вибором</u> <i>(обов'язкова/за вибором)</i>
відділ	<u>етнології сучасності</u> <i>(назва відділу)</i>

Львів – 2020

Робоча програма дисципліни вільного вибору “**Народна релігійність українців**” для аспірантів за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Розробник: **Дяків Володимир Михайлович** – кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник з етнології, старший науковий співробітник відділу етнології сучасності Інституту народознавства Національної академії наук України.

Робоча програма затверджена на засіданні відділу етнології сучасності

Протокол № 6 від “28” травня 2020 р.

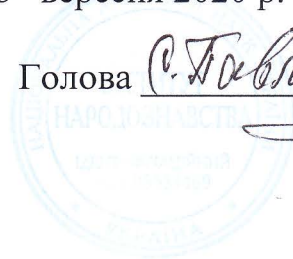
Завідувач відділу етнології сучасності

“2” вересня 2020 р. (проф. Тарас Я.М.)

Схвалено Вченою радою Інституту народознавства НАН України

Протокол № 7 від. “3” вересня 2020 р.

“4” вересня 2020 р. Голова (акад. Павлюк С.П.)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 03 – гуманітарні науки	Дисципліна вільного вибору аспіранта	
	Напрямок підготовки доктор філософії		
Залікових модулів – 1	Спеціальність: 032 – історія та археологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		3-й	
Загальна кількість годин – 150		Семестр	
	6-й		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 50 самостійної роботи – 70 індивідуальне дослідження – 30	Освітньо-кваліфікаційний рівень: доктор філософії	Лекції	
		26 год	
		Семінарські/практичні	
		24 год	
		Самостійна робота / індивідуальне дослідження	
		70/30 год	
Вид контролю:			
залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить 50 / 100

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс «Народна релігійність українців» – відносно новий напрямок в етнології. Він передбачає вивчення народної релігійності українців – своєрідної системи народних уявлень та їх форм відображень, в основі яких – почитання надприродних сил, що пов'язані з надзвичайними явищами, подіями. Це відображає дуже складну та динамічну систему світоглядних національно-культурних взаємозв'язків і взаємовпливів, своєрідної трансмісії традиційного та концептуального. Окреслене дослідження потребує залучення не лише апробованих класичних методів, а й нових міждисциплінарних підходів. Тому на лекційних і практичних заняттях передбачено вияснити передумови, характерні ознаки та специфіку проявів народної релігійності українців у ХХ – початку ХХІ ст., простежити особливості її розвитку в етнокультурному процесі, предметне поле і стан вивченості в українській етнології та іноземних дослідженнях, у тому числі й інших суміжних гуманітарних галузей, зокрема фольклористики, усної історії, етнолінгвістики, культурної та соціальної антропології, культурології тощо.

Упродовж семестру кожен аспірант розпрацює та реалізує індивідуальне етнологічне дослідження в межах своєї дисертаційної теми, застосовуючи на практиці здобутті знання. Для курсу підготовлено пакет текстів для обов'язкового та додаткового читання в електронному форматі.

Мета – сформувати у слухачів (аспірантів) базові теоретико-методологічні знання та практичні навички для дослідження традиційної духовної культури українців, народних вірувань та обрядів, світоглядних уявлень, окремих форм відображень народної релігійності в етнокультурі українців. Розпрацювати вміння застосовувати етнологічні методи у руслі пошуково-польової роботи та власне історико-етнологічного аналізу етнографічних матеріалів.

Завдання:

- ознайомити з особливостями сучасного функціонування форм народної релігійності в українській традиції та окреслити ступінь вивченості цього явища в інших гуманітарних дисциплінах та у світовій народознавчій науці;

- навчити слухачів самостійно виявляти, систематизувати та класифікувати за ідейно-змістовими, тематичними, гендерними, соціальними ознаками різні прояви колективної/масової народної творчості (усної/писемної/цифрової), що є виявом її історичного розвитку;

- правильно записувати, розшифровувати, оформляти та зберігати етнографічні матеріали, уміти формувати колекцію текстів чи повноцінний науковий збірник із усіма необхідними та коректно оформленими довідковими матеріалами (паспортизація), які можуть бути опубліковані як завершене етнологічне дослідження.

У результаті вивчення навчальної дисципліни слухачі повинні:

знати:

- теоретичні засади та методологічні принципи світової та української етнології ХХ– початку ХХІ ст.;

- базові категорії народної релігійності;
- сутність і значення релігії як психологічного і соціального феномену;
- особливості психології релігійної людини;
- методика організації етнологічного дослідження в різних умовах соціально-фізіологічної (не)активності респондентів;
- методи пошуку респондентів та методики їх інтерв'ювання;
- правові та етичні аспекти роботи у форматі польової/кабінетної/архівної етнологічної праці;
- стандарти і правила архівування/оцифрування етнографічних матеріалів;

ВМІТИ:

- критично опрацьовувати наукову літературу, визначати необхідні для етнологічного аналізу праці із суміжних дисциплін; готувати історіографічні огляди з актуальних проблем сучасної етнології;
- знаходити респондентів та встановлювати з ними доброзичливий контакт з метою наближення до «контекстної ситуації»;
- проводити сеанс запису етнографічних матеріалів із застосуванням питальника, а також різних аудіо-, відео-методик та технік;
- належно оформлювати та опрацьовувати документацію етнографічних матеріалів;
- використовувати етнографічні матеріали для дослідницьких, освітніх та громадсько-культурних проєктів;
- застосовувати різні методи для дослідження психологічних особливостей етносу; пропонувати шляхи та способи подолання етнічного конфлікту;
- консультувати щодо особливостей комунікації з представниками різних етнічних спільностей;
- визначати психічні особливості людей різних культур;
- ідентифікувати індивідуально-психологічні особливості людини;
- об'єктивно оцінювати різноманітні релігійні явища, процеси в суспільстві;
- проводити дослідження народної релігійності;
- аналізувати статистичні дані, які стосуються релігійних проявів.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ НАРОДНОЇ РЕЛІГІЙНОСТІ В ЕТНОЛОГІЇ. ОСОБЛИВОСТІ НАРОДНОЇ РЕЛІГІЙНОСТІ УКРАЇНЦІВ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ ст.

ТЕМА 1. Народна релігійність — предметне поле та методологічні підходи до його дослідження

Дослідження народної релігійності в українській етнології ХІХ-ХХІ ст. Концепт “народної релігійності” в українській етнологічній науці.

Аналіз запропонованих попередниками визначень “народної релігійності”.

Розгляд основних ознак явища “народної релігійності”.

Еволюція поглядів стосовно дослідження “народної релігійності”.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 1. Народна релігійність в українській традиції та наукових дослідженнях

1. Джерела дослідження народної релігійності, етнографічні матеріали, особливості їх збору, аналіз.

2. Наукова література про народну релігійність: стан вивченості теми, еволюція концепційних положень і методологічних засад.

3. Особливі прояви народної релігійності українців Опілля.

4. Особливості народної християнської релігійності українців Покуття.

5. Аспекти дослідження народної релігійності українців.

ТЕМА 2. «Фольклор чудес» у підрадянській Україні 1920-х років

Тема чудес в українському фольклорі і фольклористиці (*тема чудесного у фольклорі Опілля*)

Фольклор “Калинівського чуда” – *пісня про “Калинівське чудо” (специфіка динаміки фольклорного тексту), “поклонницька” пісня з фольклорної новотворчості 1920-х рр., фольклорна проза “Калинівського чуда” – проблема сюжетотворення і руху тексту.*

Фольклор про “Йосафатову долину” на Поділлі та інші чуда.

Традиційна основа народних оповідань про чуда на Єлисаветградщині у другій половині 20-х рр. ХХ ст.

Передчуття катастрофи голодомору в українському “фольклорі чудес” 1920-х років.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 2. Народна релігійність українців в умовах більшовицької окупації 1920-х років

1. Паломництва у підрадянській Україні на початку 20-х рр. Українські.

2. Релігійний рух і пов'язана з ним народна творчість у підрадянській Україні 1920-их рр.: передумови виникнення та поширення.
3. Форми народної релігійності в підрадянському українському суспільстві 1920-х років.
4. Прояви народної релігійності українців в умовах більшовицької окупації початку 1920-х років.

ТЕМА 3. Народно-релігійний рух в етнокультурі українців (20-30-ті роки ХХ ст.).

Аспекти дослідження народної релігійності в підрадянській Україні 1920-1930-х років.

Ескалація більшовицького наступу на народну релігійність українців на межі 1920-1930-х рр.

Апокаліптичні акценти релігійного руху і пов'язаної з ним духовної творчості українців в умовах більшовицької окупації 1930-х років.

Суспільно-політичні передумови особливих форм народної релігійності в підрадянській Україні 1930-х рр.

Специфіка народної релігійності українців в умовах більшовицької окупації 1930-х рр.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 3. Народна релігійність українців в умовах Другої світової війни

1. Питання народної релігійності українців періоду Другої світової війни в історико-етнологічних працях.
2. Ступінь вивченості та перспективи досліджень проявів народної релігійності в умовах Другої світової війни.
3. Передумови виникнення і поширення особливих проявів народної релігійності українців під час Другої світової війни.
4. Специфіка народної релігійності українців в умовах Другої світової війни.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

НАРОДНА ХРИСТІЯНСЬКА РЕЛІГІЙНІСТЬ У СИСТЕМІ ТРАДИЦІЙНОЇ КАЛЕНДАРНОЇ ТА РОДИННОЇ ОБРЯДОВОСТІ УКРАЇНЦІВ. ПРОВІДНІ НАРОДНО-РЕЛІГІЙНІ ОБРАЗИ ТА МОТИВИ У ТРАДИЦІЙНІЙ КУЛЬТУРІ УКРАЇНЦІВ

ТЕМА 4. Зимовий цикл

Аспекти дослідження.

Передумови передріздвяно-новорічного періоду (від Семена до Введення): Семена. Михайлове чудо. Різдво Богородиці. Від Різдва Богородиці до Введення.

Передріздвяно-новорічний ранньозимовий період (від Введення до Різдва). Новорічно-різдвяна тема. Міфо-поетичні елементи народної релігійності у

календарній обрядовості українців новорічно-різдвяного періоду. Особливості народної релігійності у новорічно-різдвяній календарній обрядовості українців. Структурно-семантичний аспект пізньозимового циклу. Еволюція народної релігійності в календарній обрядовості пізньозимового циклу. Основні риси, місце і значення народного християнства у пізньозимовій календарній обрядовості українців.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 4. **Весняний цикл**

1. Основні ознаки народної релігійності українців у весняному циклі.
2. Ранньовесняний період: від Стрітіння до Явдохи (Стрітіння. «Всеїдний» тиждень. Масляна. Сиропустна неділя. «Жилавий» понеділок. День святого Власа. «Обретіння». Касіянів день).
3. Особливості народної релігійності передвеликоднього періоду (від Явдохи до Вербної неділі).
4. Великодня тема. Пізньовесняний період.

ТЕМА 5. **Літній цикл.**

Радуниця і Проводи. Рахманський великдень. Юрія. Зелені свята. Івана Купала. Петра і Павла. Зажинки. Жнива. Обжинки. День святої Мокрини.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 5. **Осіній цикл**

1. Свято пророка Іллі. День святого Палія. Маковея. Спаса.
2. Перша Пречиста. Головосіка. Семена.
3. Друга Пречиста. Здвиження. Свята Покрова. Святого Дмитра.
4. Кузьми-Дем'яна. Свято Михайла Архистратига. Третя Пречиста.

ТЕМА 6: **Народна релігійність у родильній обрядовості**

Джерельна база та ступінь вивченості народно-релігійних вірувань та уявлень у родильній обрядовості.

Народно-релігійні уявлення та вірування українців у родильній обрядовості (допологовий період, пологи; післяпологовий період; соціалізація в сім'ї, родині, громаді).

Провідні народно-релігійні мотиви у родильній обрядовості.

Основні образи родильної обрядовості як прояви народної релігійності українців.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 6. **Народна релігійність у весільній обрядовості**

1. Передвесільний цикл.
2. Власневесільний цикл.
3. Післявесільний цикл.

ТЕМА 7. Народна релігійність у поховально-поминальній обрядовості

Передпохоронні звичаї та обряди.

Похоронні звичаї та обряди.

Післяпохоронні звичаї та обряди.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 7. Провідні образи та мотиви сакрального світу як відображення народної релігійності у традиційній культурі українців

1. Господь.
2. Матір Божа.
3. Ісус Христос.
4. Ангели, святі.

ТЕМА 8: Народні вірування та уявлення про “абсолютний низ” і “нечисть” (основні образи та мотиви)

Основні персонажі народної демонології.

Гріх, грішник.

Покарання за гріхи.

Спокута за гріхи.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 8. Сакральне у традиційній культурі українців

1. Сакральні споруди (церква, монастир, каплиця, хрест та ін.).
2. Народні святині (джерела, дерева та ін.).
3. Іконошанування.
4. Обереги.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.**ПІДГОТОВКА ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ЕТНОЛОГІЧНОГО МІНІ-ДОСЛІДЖЕННЯ****ТЕМА 9. Етнографічні матеріали на тему народної релігійності у мережі Інтернет та масмедіа**

Поняття «Інтернет-фольклор», головні риси та теми.

Народно-релігійні вірування та уявлення в мережевих комунікаціях.

Прикладне значення.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 9. Методи запису етнографічних матеріалів на тему народної релігійності. Основні види «польової» роботи

1. Вербальні і невербальні прийоми організації традиційного (очного) сеансу запису етнографічних матеріалів.
2. Експедиційна польова робота (підготовка, питальник, пошук респондентів, запис).

3. Індивідуальне інтерв'ю у місті (особливості організації запису, ситуативна інформація).
4. Обґрунтування та методи «польової» роботи в Інтернеті.
5. Розшифрування та паспортизація етнографічних матеріалів.

ТЕМА 10. Сучасні прояви народної релігійності

Причини виникнення.

Прояви народної релігійності у пов'язаності з російсько-українською війною.

Міфи про хвороби і смерть.

Персоніфікація хворіб у народній демонології (праця В. Гнатюка «Нарис української міфології»). Замовляння від хворіб.

Жанрова палітра сучасного епідемічного фольклору (легенди, чутки, вірші, коломийки, листи «щастя», небилиці, анекдоти).

Особливості побутування та способи трансмісії (традиційні, інноваційні через візуалізацію).

Аналіз одного зразка фольклорного тексту про COVID-19 (за планом).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10. Презентація та обговорення індивідуальних етнологічних міні-досліджень

1. Презентація та захист індивідуальних міні-досліджень.
2. Перехресне рецензування індивідуальних досліджень.
3. Обговорення перспектив використання інформаційно-наукової бази етнологічних студій та записаних етнографічних матеріалів у власних дисертаційних дослідженнях.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усьог о	у тому числі			
		лек ції	семі нари/ прак тичн і	інд ивід . про ект	самос тійна робот а
1	2	3	4	5	6
Модуль 1. Теоретичні та методичні засади вивчення народної релігійності в етнології. Особливості народної релігійності українців у першій половині ХХ ст.					
Тема 1. Народна релігійність — предметне поле та методологічні підходи до його дослідження	18	3	3	2	10
Тема 2. «Фольклор чудес» у підрадянській Україні 1920-х років	18	3	3	2	10

Тема 3. Народно-релігійний рух в етнокультурі українців (20-30-ті роки ХХ ст.).	16	2	2	2	10
Разом за модуль 1	52	8	8	6	30
Модуль 2.					
Народна християнська релігійність у системі традиційної календарної та родинної обрядовості українців. Провідні народно-релігійні образи та мотиви у традиційній культурі українців					
Тема 4. Зимовий цикл	11	2	2	3	4
Тема 5. Літній цикл	11	2	2	3	4
Тема 6. Народна релігійність у родильній обрядовості	11	2	2	3	4
Тема 7. Народна релігійність у поховально-поминальній обрядовості	12	3	2	3	4
Тема 8. Народні вірування та уявлення про “абсолютний низ” і “нечисть” (основні образи та мотиви)	11	3	2	2	4
Разом за модуль 2	56	12	10	14	20
Модуль 3.					
Підготовка та реалізація етнологічного міні-дослідження					
Тема 9. Етнографічні матеріали на тему народної релігійності у мережі Інтернет та масмедіа	21	3	3	5	10
Тема 10. Сучасні прояви народної релігійності	21	3	3	5	10
Разом за модуль 3	42	6	6	10	20
Усього годин	150	26	24	30	70

5. Теми семінарів-практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Народна релігійність в українській традиції та наукових дослідженнях	3
2	Народна релігійність українців в умовах більшовицької окупації 1920-х років	3
3	Народна релігійність українців в умовах Другої світової війни	2
4	Весняний цикл	3
5	Осінній цикл	2

6	Народна релігійність у весільній обрядовості	2
7	Провідні образи та мотиви сакрального світу як відображення народної релігійності у традиційній культурі українців	2
8	Сакральне у традиційній культурі українців	2
9	Методи запису етнографічних матеріалів на тему народної релігійності. Основні види «польової» роботи	2
10	Презентація та обговорення індивідуальних етнологічних міні-досліджень	3
	Усього годин	24

6. Самостійна і групова робота

Самостійна робота аспірантів полягає у прочитанні повного обсягу обов'язкової та вибірково додаткової наукової літератури перед кожним семінарським заняттям. На основі цього студент повинен бути підготовленим до змістовного та проблемного обговорення відповідних тем. Важливо під час лекційних пауз та семінарського заняття брати активну участь у дискусіях.

7. Індивідуальні завдання

Протягом курсу кожен аспірант має розробити та реалізувати індивідуальне міні-дослідження з етнології, що передбачає:

- обрання та узгодження з викладачем теми дослідження, формулювання дослідницької проблеми;
- розробка питальника (*формулювання і послідовність запитань*);
- пошук потенційних респондентів, встановлення контактів з ними;
- технічна, методична та змістовна підготовка до сеансу запису;
- проведення сеансу (аудіозапис, відеозапис);
- оформлення паспортних даних до етнографічного матеріалу (біограма, паспорт інтерв'ю, згода респондента щодо умов використання);
- повна транскрипція тексту згідно з встановленими правилами
- підсумковий коментар міні-дослідження (8-10 тис. знаків)

8. Методи навчання

Викладання курсу базується на трьох типах викладу матеріалу: *вербально-пояснювальний* (проблемна лекція, співбесіда), *наочно-ілюстративний* (прослуховування аудіозаписів, перегляд відеозаписів, ілюстрацій, презентацій) та *практичний* (групове виконання завдання, підготовка індивідуального міні-дослідження)

Курс передбачає значний обсяг самостійної праці та особисту задіяність студента в кожному аудиторному занятті, що забезпечує *інтерактивний метод* навчання (дискусії, дебати, навчально-рольові ігри тощо).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	
81-89	B	дуже добре	
71-80	C	добре	
61-69	D	задовільно	
51-60	E	достатньо	
25-50	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-24	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

11. Методичне забезпечення

1. Робоча програма дисципліни.
2. Рекомендована наукова література.
3. Зразки етнографічних матеріалів для аналізу.

12. Рекомендована література

Основна

Агапкина Т. Мифопоэтические основы славянского народного календаря. Весенне-летний цикл. Москва: Индрик, 2002. 816 с.

Азбука християнства. Словарь-справочник / Составитель А.Удовенко. – МАИК “Наука”, 1997. 288 с.

Апокрифи есхатологічні // Апокрифи і легенди з українських рукописів / Зібрав, упорядкував і пояснив Іван Франко. Львів: Накладом Наукового товариства імени Шевченка, 1906. Том IV. 524 с.

Барка В. Жовтий князь: Роман / Передм. М. Жулинського. К.: Дніпро, 1991. 266 с.

Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. Із мови давньоєврейської та грецької на українську наново перекладена. [Б. м.]: Об'єднання біблійних товариств, 1990. Книги Старого Заповіту: 960 с.; Книги Нового Заповіту: 296 с.

Богогласник: Пісні благоговійня господьським, богородичним и нарочитых святых чрез весь год приключаящимся, к сим же некоторым чудотворным иконам служащая, таже различныя покаяныя та умильтельныя содержащ /

Собран, по силі исправлен, чотирма частми определен, типом и чертами музикийскими напечатася и изобразися. – В Святой чудотворной Лавре Почаевской: Тщанием иноков Чину с. Василия Великого, літа от Рождества Христова 1790 [1791]. [592] с.

Бойківщина: Історико-етнографічне дослідження / Ред. кол.: Ю. Гошко (відп. ред.), З. Болтарович, А. Будзан, Р. Гарасимчук та ін. К.: Наукова думка, 1983. 304 с.

Веселовский А. Разыскания в области русских духовных стихов. *Сборник отделения русского языка и словесности императорской Академии наук.* Санкт-Петербург, 1879. Т. 20. 22 с.; 1880. Т. 21. 228 с.; 1881. Т. 28. 150 с.; 1883. Т. 32. 461 с.; 1890. Т. 46. 376 с.+106 с. (Приложения).

Возняк М. Історія української літератури. Том III: Віки XVI-XVIII. Друга частина. Львів: Просвіта, 1924. 564 с.

Возняк М. Матеріали до історії української пісні і вірші: У 3-х ч-нах. *Архів українсько-руський.* Львів, 1913. Т. IX. Ч. 1. 240 с.

Вояковський Николай (о.). Шляхами наших прочан: Проповіді про чудотворні ікони Божої Матері. 2-ге вид. Львів: Місіонер, 1998. 200 с.

Галицько-руські народні легенди / Зібрав Володимир Гнатюк. Том II. *Етнографічний збірник.* Львів: Етнографічна комісія Наукового товариства ім. Шевченка, 1902. Том XIII. 287 с.

Гнатюк В. Нарис української міфології / Підготов. та опрацюв. тексту, вступна ст. і прим. Р. Кирчіва. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2000. 263 с.

Грушевський М. Історія української літератури: В 6 т., 9 кн. Том 1 / Упоряд. В. Яременко; авт. передм. П. Кононенко; приміт. Л. Дунаєвської. К.: Либідь, 1993. 391 с.

Грушевський М. Історія української літератури: В 6 т., 9 кн. Том 4: Усна творчість пізніх княжих і переходових віків XIII-XVII. Кн. 1 / Упоряд. О. Таланчук; приміт. С. Росовецького. К.: Либідь, 1994. 336 с.

Грушевський М. Історія української літератури: В 6 т., 9 кн. Том 4: Усна творчість пізніх княжих і переходових віків XIII-XVII. Кн. 2 / Упоряд. Л. Копаниця; приміт. С. Росовецького. К.: Либідь, 1994. 320 с.

Гуцульщина: Історико-етнографічне дослідження / АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського. Львівське відділення; П. Арсенич, М. Базак, З. Болтарович та ін.; відп. ред. Ю. Гошко. К.: Наукова думка, 1987. 471 с.

Давидюк В. Первісна міфологія українського фольклору. Видання друге, доповнене й перероблене. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2005. 310 с.

Дирда Марко (о.), ЧСВВ. Гошів – Гора Божої Матері. Львів: СТРИМ, 2000. 48 с.

Дюркгайм Еміль. Первісні форми релігійного життя. Тотемна система в Австралії. З французької переклали Григорій Філіпчук та Зоя Борисюк / Науковий редактор Тетяна Метельова. Київ: "Юніверс", 2002. 424 с.

Дяків В. «Фольклор чудес» у підрадянській Україні 1920-х років. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2008. 256 с.

Дяків В. Народно-релігійний рух в етнокультурі українців (20-30-ті роки ХХ ст.). Київ: Наукова Думка, 2019. 202 с.

Ігнатенко І. Релігійні уявлення в традиційній культурі українців: навчально-методичний посібник. К.: Інтелектуальна книга, 2021. 96 с.

Ігнатенко І. Традиційна обрядово-магічна культура українців: навчально-методичний посібник. К.: Інтелектуальна книга, 2017. 160 с.

Киево-Печерский патерик, или сказания о житии и подвигах Святых Угодников Киево-Печерской Лавры / Ответственный за выпуск Н. Тимошик [Репринтное воспроизведение с третьего издания 1903 года]. К.: Либідь, 1991. 256 с.

Колесса Ф. Українська усна словесність. Едмонтон, 1983. 645 с.

Коли Христос по землі ходив: народні оповіді / Упорядкував Іван Сенько. – Ужгород: Карпати, 1993. 135 с.

Колодний А. М. Україна в її релігійних виявах. Львів: СПОЛОМ, 2005. 336 с.

Костомаров М. Слов'янська міфологія. К.: Либідь, 1994. 384 с.

Круглый год. Русский земледельческий календарь / Сост. А. Ф. Некрылова. М., 1991. 496 с.

Підківка О. Після довгих років забуття: Історія Унівської Святоуспенської Лаври. Перемишляни, 2000. 204 с.

Потебня А. Объяснения малорусских и сродных народных песен: В 2-х т. Том II: Колядки и щедровки. Варшава, 1887. 809 с.

Потебня А. Слово и миф. Москва: Правда, 1989. 624 с.

Приповідки або українська народня філософія / Зібр., підгот. до друку та опублікував В. Плав'юк. Т. 1 (Перевид. з оригін. 1946 р.). Едмонтон (Канада), 1998. 355 с.

Ринкер Фриц, Герхард Майер. Библиейская Энциклопедия Брокгауза / Под ред. Цорна В. Кременчуг, 1999. 2020 с.

Рожко В. Є. Чудотворні ікони Волині і Полісся: Історико-краєзнавчий нарис. Луцьк: Медіа, 2002. 352 с.

Словник символів / За заг. ред. О. Потапенка, М. Дмитренка. К.: Редакція часопису “Народознавство”, 1997. 156 с.

Смоляк О. Весняна обрядовість Західного Поділля в контексті української культури. Монографія. Тернопіль: Астон, 2001. Частина друга (нотний додаток). 420 с.

Старий Завіт. *Біблія: Святе Письмо Старого та Нового Завіту* / Повний переклад, здійснений за оригінальними єврейськими, араміїськими та грецькими текстами. Під час другого Ватиканського Вселенського собору. За дозволом Церковної Ради. [Б.м.], 1988. 1070 с.

Степовий Олекса. Вогні в церкві. Аугсбург, 1946. 16 с.

Сумцов Н. Очерки истории южнорусских апокрифических сказаний и песен. К., 1888. 161 с.

Сумцов Н. Сказания о провалившихся городах. Харьков, 1896. 9 с.

Тайлор Б. Э. Первобытная культура: Пер. с англ. М.: Политиздат, 1989. 573 с.

Тиховська О. Магія та міфологія в українському фольклорі Закарпаття: етнопсихологічний аспект. Ужгород: РІК-У, 2021. 512 с.

Токарев С. А. Ранние формы религии. М.: Политиздат, 1990. 622 с.

Франко І. Галицько-руські народні приповідки: У 6 кн. / Зібрав, упорядкував і пояснив І. Франко // Етнографічний збірник. Львів, 1901. Т. X. Вип. I. 200 + VIII с.

Фрэзер Дж. Дж. Золотая ветвь: Исследование магии и религии / Дж. Дж. Фрэзер; Пер. с англ. М. К. Рыклина. М.: ООО “Издательство АСТ”: ЗАО НПП “Ермак”, 2003. 781, [3] с.

Фрэзер Дж. Дж. Фольклор в Ветхом завете / Дж. Дж. Фрэзер; Пер. с англ. Д. Вольпина. М.: ООО “Издательство АСТ”: ЗАО НПП “Ермак”, 2003. 650, [6] с.

Чайковичі. Нерукотворний образ, цілюще джерело. Львів, 2002. 96 с.

Чорнопиский М. Фольклорна політична сатира 20-х років ХХ століття у записах Сергія Єфремова. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. 170 с.

Чубинський П. Українські народні казки / В редакції Антона Крушельницького; з передмовою Остапа Грицяя. Київ-Відень-Львів: Чайка, [Б. р.]. Другий том. 201 с.

Шудляк Н. Святині та святі місця в духовній культурі українців Поділля. *Автореф. ... канд. іст. наук*. Київ, 2017. 17 с.

Шухевич В. Гуцульщина. Ч. 4. *Матеріяли до українсько-руської етнології*. Львів, 1904. Т. 7. 272 с.

Botschaften der Königin des Friedens. März 1984 bis September 2002. Medjugorje-Buchreihe Band 4. Wien: 9. erweiterte Auflage, 2002. 160 s.

Bukowska-Floreńska I. Współczesna polska religijność ludowa – zachowania, normy obyczajowe, praktyki obrzędowe. *Studia etnologiczne i antropologiczne. Religijność ludowa na pograniczach kulturowych i etnicznych*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 1999. 324 s.

Encyklopedia Kościelna podług Teologicznej Encyklopedji Wetzera i Weltego, z licznemi jej dopełnieniami przy współpracownictwie kilkunastu duchownych i świeckich osób / Wydana przez X. Michała Nowodworskiego. Warszawa: w drukarni Czerwińskiego i Spółki, 1874. Tom III. 688 s.

Kolberg O. Wołyń. Obrzędy, melodie, pieśni (wydanie posmiertne pod red. J. Tretiaka). Kraków, 1907. 450 c.

Ljubić M., Marin J. Medjugorje Kurzbericht über die Ereignisse und Botschaften / Autorisierte Übersetzung aus dem Kroatischen, bearbeitet von der Gebetsaktion. Wien im Sommer, 1995. 144 s.

Toelken B. The Dynamics of Folklore. Boston: Houghton Mifflin, 1979. 395 p. [перевидано у 1996 p.].

Допоміжна

Агапкина Т. А. Дерево культовое. *Славянские древности. Этнолингвистический словарь* / Под общей редакцией Н. И. Толстого. Москва: “Международные отношения”, 1999. Т. 2: Д-К (Крошки). С. 67-70.

Буслаев Ф. Русские духовные стихи. *Буслаев Ф. Народная поэзия. Исторические очерки*. Санкт-Петербург, 1887. С. 434-501.

Галайчук В. Демонологічна палітра бойків Старосамбірщини: вірування у домашніх духів (На польових матеріалах). *Етнічна культура українців*. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2006. С. 198-216.

Глушко Михайло. Кінь у світогляді українців: дохристиянські мотиви. *Народознавчі Зошити*. Львів: ІН НАНУ, 2003. № 1-2. С. 90-93.

Горинь Г. Паломництво в Україні: Народознавчий аспект. *Народознавчі Зошити*. Львів, 2003. № 1-2. С. 161-167.

Дяків В. Фольклор “Калинівського чуда”. *Історія релігій в Україні. Праці XIII-ї Міжнародної наукової конференції (Львів, 20-22 травня 2003 року)*. Львів: “Логос”, 2003. Книга I. С. 235-241.

Дяків В. Пісня про “Калинівське чудо” (специфіка динаміки фольклорного тексту). *Народознавчі Зошити*. Львів, 2004. № 5-6. С. 743-762.

Дяків В. Передчуття катастрофи голодомору в українському “фольклорі чудес” 1920-х років. *Відлуння голодомору-геноциду 1932-1933. Етнокультурні наслідки голодомору в Україні*. Львів: НТШ. Секція етнографії та фольклористики, 2005. С. 96-105.

Дяків В. Традиційна основа народних оповідань про чуда на Єлисаветградщині у другій половині 20-х рр. ХХ ст. *Історія релігій в Україні. Науковий щорічник* / Редакційна колегія: В.Гаюк, Я.Дашкевич, Л.Моравська. Львів: Видавництво Львівського музею історії релігії “Логос”, 2005. Книга I. С. 233-238.

Дяків В. Тема чудес в українському фольклорі і фольклористиці *Народознавчі Зошити*. Львів, 2005. № 1-2. С. 67-82.

Дяків В. Фольклор про “Йосафатову долину” на Поділлі та інші чуда *Народознавчі Зошити*. Львів, 2005. № 5-6. С. 565-582.

Дяків В. Паломництва у підрадянській Україні на початку 20-х рр. *Традиція і культура. Матеріали Міжнародної наукової конференції 16-17 грудня 2005 р. Частина I*. Київ, 2005. С. 18-20.

Дяків В. “Поклонницька” пісня з фольклорної новотворчості 1920-х рр. *Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія філологічна. Фольклористика*. Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2006. Вип. 37. С. 368-387.

Дяків В. Фольклорна проза “Калинівського чуда”. *Наукові записки*. Івано-Франківськ, 2006. Вип. 9-10. С. 98-107.

Дяків В. Фольклорна проза “Калинівського чуда”. Проблема сюжетотворення і руху тексту. *Народна творчість та етнографія*. Київ, 2006. № 2. С. 83-89.

Дяків В. Тема чудесного у фольклорі Опілля. *Історія релігій в Україні. Науковий щорічник* / Редакційна колегія: В.Гаюк, Я.Дашкевич, Л.Моравська. Львів: Видавництво Львівського музею історії релігії “Логос”, 2007. Книга I. С. 64-71.

Дяків В. Релігійний рух і пов’язана з ним народна творчість у підрадянській Україні 1920-их рр.: передумови виникнення та поширення. *Народознавчі Зошити*. Львів, 2007. № 1-2. С. 6-16.

Дяків В. Вірші духовні (пісні). *Мала енциклопедія українського народознавства* / За редакцією чл.-кор. НАН України, д-ра іст. наук, проф. С. Павлюка. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2007. С. 103.

Дяків В. Ікона чудотворна. *Мала енциклопедія українського народознавства* / За редакцією чл.-кор. НАН України, д-ра іст. наук, проф. С. Павлюка. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2007. С. 240.

Дяків В. Паломництво. *Мала енциклопедія українського народознавства* / За редакцією чл.-кор. НАН України, д-ра іст. наук, проф. С. Павлюка. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2007. С. 412-413.

Дяків В. Чудо. *Мала енциклопедія українського народознавства* / За редакцією чл.-кор. НАН України, д-ра іст. наук, проф. С. Павлюка. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2007. С. 668.

Дяків В. “Фольклор чудес”. *Мала енциклопедія українського народознавства* / За редакцією чл.-кор. НАН України, д-ра іст. наук, проф. С. Павлюка. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2007. С. 632.

Дяків В. Аспекти дослідження народної релігійності в підрадянській Україні 1920-1930-х років. *Історія релігій в Україні: науковий щорічник* / Упоряд. О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. Л.: Львівський музей історії релігії; вид-во “Логос”, 2010. Книга I. С. 341-350.

Дяків В. Суспільно-політичні передумови особливих форм народної релігійності в підрадянській Україні 1930-х рр. *Народознавчі Зошити*. 2010. Зош. 5-6. С. 555-565.

Дяків В. Форми народної релігійності в підрадянському українському суспільстві 1920-х років. *Записки Наукового Товариства імені Шевченка. Т. ССLIX. Праці Секції етнографії і фольклористики*. Львів, 2010. С. 273-305.

Дяків В. Специфіка народної релігійності українців в умовах Другої світової війни. *Гуржіївські історичні читання: Збірник наукових праць* / Ред.кол.: В. А. Смолій, О. І. Гуржій, А. Г. Морозов та ін. Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2011. Вип. 4. С. 176-179.

Дяків В. Особливості народної релігійності українців в умовах більшовицької окупації початку 1920-х рр. *Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів* / Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. Т. 24. Київ, 2012. С. 492-508.

Дяків В. Суспільно-політичні передумови особливих форм народної релігійності в підрадянській Україні 1930-х рр. *Гуржіївські історичні читання: Збірник наукових праць* / Ред.кол.: В. А. Смолій, О. І. Гуржій, А. Г. Морозов та

ін. Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2014. Вип. 7. С. 232-238.

Дяків В. Народна релігійність українців в умовах більшовицької окупації 1920-х років. *Сборник научных трудов SWorld. Выпуск 1. Том 24.* Иваново: МАРКОВА АД, 2014. С. 73-108.

Дяків В. Специфіка народної релігійності українців в умовах більшовицької окупації 1930-х рр. *Сборник научных трудов SWorld. Выпуск 2. Том 22.* Иваново: МАРКОВА АД, 2014. С. 75-103.

Дяків В. Ескалація більшовицького наступу на народну релігійність на межі 1920-30-х років. *Сборник научных трудов SWorld. Выпуск 3. Том 26.* Иваново: МАРКОВА АД, 2014. С. 84-92.

Дяків В. Аспекти дослідження народної релігійності українців. *Сборник научных трудов SWorld. Выпуск 4. Том 28.* Иваново: МАРКОВА АД, 2014. С. 77-87.

Дяків В. Релігійний рух у підрадянській Україні 1920-х років. *Сборник научных трудов SWorld. Выпуск 1 (38). Том 22.* Иваново: МАРКОВА АД, 2015. С. 74-81.

Дяків В. Народна християнська релігійність у системі традиційної календарної обрядовості українців: аспекти дослідження. *Гілея.* 2017. Вип. 126. С. 100-105.

Дяків В. Особливі прояви народної релігійності українців Опілля. *SCIENTIFIC WORLD JOURNAL: International periodic scientific journal. Indexed in: INDEX COPERNICUS. Issue № 14. Volume 1. October 2017.* Belarus, Minsk: Yolnat PE. С. 59-67.

Дяків В. Особливості народної християнської релігійності українців Покуття (на основі сучасних етнографічних матеріалів з Городенківського району Івано-Франківської області). *Народознавчі Зошити.* 2017. Зош. 6. С. 1381-1387.

Дяків В. Чудесні об'явлення на Покутті (на матеріалах з Городенківського району Івано-Франківської області). *Успенська вежа.* 2018. № 2 (309). Лютий. С. 4.

Дяків В. Народна християнська релігійність у системі традиційної календарної обрядовості українців зимового циклу: аспекти дослідження. *MODERN SCIENTIFIC RESEARCHES: International periodic scientific journal. Indexed in INDEX COPERNICUS (high impact factor). Issue № 5. Part 3. September 2018.* Belarus, Minsk: Yolnat PE. С. 92-106.

Дяків В. Християнська релігійність у традиційній календарній обрядовості українців: аспекти дослідження. *Народна творчість та етнологія.* 2018. № 5. С. 66-73.

Дяків В. Свято Семена: народна релігійність у традиційній календарній обрядовості українців на тлі передумов передріздвяно-новорічного періоду. *Народознавчі Зошити.* 2019. Зош. 2. С. 293-302.

Дяків В. Чуда як прояв народної християнської релігійності на Покутті (за матеріалами з Городенківського р-ну Івано-Франківської обл.). *Пам'ятки*

Тустані в контексті освоєння Карпат. Проблеми їх збереження та використання: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції до 80-річчя від дня народження Михайла Рожка, 6-7 червня 2019 р., Львів; Урич / Відп. за вип. Р.Г. Миська. Львів, 2019. С. 50-51.

Дяків В. Свято Михайлове чудо: народна релігійність у контексті передумов передріздвяно-новорічного періоду календарної обрядовості українців. *SWorldJournal: International periodic scientific journal. Indexed in INDEX COPERNICUS. Issue № 2. Part 3. October 2019. Bulgaria: D.A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov. С. 66-76.*

Дяків В. Особливості народної християнської релігійності на Покутті (на матеріалах з Городенківського р-ну Івано-Франківської обл.). *Фортеця: збірник заповідника “Тустань”*. Л.: Простір-М, 2020. Кн. 4. С. 467–478.

Іваннікова Л. Образ Єрусалима в українському фольклорі. *Матеріали до української етнології. Збірник наукових праць. Щорічник*. К., 2002. С. 401-404.

Кирчів Р. Вірування нар. релігійні. *Мала енциклопедія українського народознавства / За ред. чл.-кор. НАН України, д-ра іст. наук, проф. С. Павлюка. Львів: Інститут народознавства НАНУ, 2007. С. 102-103.*

Кирчів Р. Фольклорна опозиція войовничому атеїзмові (фольклор чудес). *Народознавчі Зошити*. Львів, 2003. № 1-2 (49-50). С. 3-11.

Кузик В. Перекази про Іржавецьку чудотворну ікону Богоматері в поезії Т. Г. Шевченка. *Народна творчість та етнографія*. К., 1994. № 2-3. С. 27-30.

Левкович Н. Домовик (“годованець”) у демонологічних уявленнях бойків Сколівщини. *Етнічна культура українців*. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2006. С. 217-221.

Панченко А. Новые религиозные движения и работа фольклориста. *Сны Богородицы. Исследования по антропологии религии / Под ред. Ж. В. Корминой, А. А. Панченко, С. А. Штыркова. СПб.: Изд-во Европ. ун-та в С.-Петербурге, 2006. С. 119-129.*

Парій І. “Зав’язки” у магичній практиці поліщуків (на основі польових етнографічних матеріалів з Камінь-Каширського району Волинської області). *Етнічна культура українців*. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2006. С. 222-226.

Петрук О. Українські стигматики та чудесно оновлені образи. *Чудесні оновлення образів у Глинянах та Плугові: Збірник матеріалів та документів*. Львів: Папуга, 2002. С. 48-56.

Скиба М. Культове вшанування водних джерел на Поділлі. *Народна творчість та етнографія*. К.: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, 2004. № 1-2. С. 85-91.

Сопуляк М. Стигматик Степан Навроцький і віднова образів. *Чудесні оновлення образів у Глинянах та Плугові: Збірник матеріалів та документів*. Львів: Папуга, 2002. С. 29-38.

Страхов А. Б. Слова з коренем благ-/блаж- з від’ємними значеннями у східнословянських діалектах. *IJSLP*. 1988. Vol. 37. P. 73-114.

Франко І. Знадоби до вивчення мови і етнографії українського народу. *Франко І. Збір. творів: У 50-и т. Том 26: Літературно-критичні праці (1876-1885)*. К.: Наукова думка, 1980. С. 180-204.

Франко І. Іван Вишенський і його твори. *Франко І. Збір. творів: У 50-и т. Том 30: Літературно-критичні праці (1900-1902)*. К.: Наукова думка, 1981. С. 7-211.

Франко І. Колядка про Св (яту) Софію в Києві. *Франко І. Зібрання творів: У 50 т. К., 1984. Т. 42. С. 238-267.*

Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. *Франко І. Зібрання творів: У 50 т. Том 41: Літературно-критичні праці (1890-1910)*. К.: Наукова думка, 1984. С. 194-470.

Франко І. Студії над українськими народними піснями. *Франко І. Зібрання творів: У 50 т. Том 43: Фольклористичні та літературно-критичні праці*. К.: Наукова думка, 1986. С. 7-351.

Чорноморські народні казки й анекдоти зібрав Митрофан Дикарив. *Етнографічний збірник*. Львів: З друкарні Наукового товариства імени Шевченка, 1896. Т. II. С. 1-53.

Чубинский П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край. СПб., 1877. Т. 2. С. 227-467.

Штырков С. А. После “народной религиозности”. *Сны Богородицы. Исследования по антропологии религии / Под ред. Ж. В. Корминой, А. А. Панченко, С. А. Штыркова*. СПб.: Изд-во Европ. ун.-та в С.-Петербурге, 2006. С. 7-15.

Serbyn R. The Famine of 1921-1923: A Model for 1932-1933? *Famine in Ukraine, 1932-1933 / Ed. by R. Serbyn and B. Krawchenko*. Edmonton: Canad. Inst. of Ukr. Studies, Univ. of Alberta; Downsview, Ont.: Distributed by the Univ. of Toronto Press, 1986. P. 147-178.

15. Інформаційні ресурси:

«Народознавчі зошити» <https://nz.lviv.ua/>

«Народна творчість та етнологія» <https://nte.etnolog.org.ua/>

«Journal of American Folklore» <https://www.afsnet.org/page/JAF>